

Landskap: Småland

Upptecknat av: P. Joh. Ahlman

Härad: Ålbo

Adress: Fjögård, Torne.

Socken: W. Thorsås

Berättat av:

Uppteckningsår: 1937

Född år 1861 i Fjögård den 3/11

Uppteckningen rör skörden, och gamla seden och bruk.
 Angående frågorna om halmfiguren och utklädnin vid
 skörden och jultidens har jag ej varit med om, eller hört
 något som kan beträffa därom, och hade säkerligen inte varit
 brukliga här på orten, men andra seden vid skörden's slut
 minns jag som brukades, såsom att där man slutat att skära en
 åker, tog man en handfull strä av säden och lade i kass där man
 slutat, och lade en liten sten på, att behålla den med, för blisten.
 detta skulle vara för att munta glaset, för att hon skulle visa
 sig vänlig mot hus och hem, hon trädde ju kunnna stå och tala
 många vackert, och axen måste vara stora och fullmogna
 om man ville vänta sig rik och god åring följande år,
 tog man smär och krymta ar, och var smär mot glaset så blev

Skriv endast på denna sida!

Hm

10 sid.

hennes hömd stor, så det var bäst att stå på gädet med henne.
 vidare när man skurit slut för året, så bestodo man skäran hand-
 löst ifrån sig på marken, fäll den då med eggen vänd mot den
 som bestodo henne, så traddes den skulle dö, för västa är
 skärd, men fäll den med eggen från vänd, så hadde den förhoppning
 om att få leva ännu ett år. vidare förklarar det, att den sista
 hornet (meken) kallades sådeskärarna) på de blivit hopbundna)
 benen och tog matmodren under armen, och boar hem, och löstade
 ut hornet och ~~skärd~~ på hornkvarnen, och hakte i mjölk till sjurräst
 till sjurrästarna, meken kallades även äringmek, blev
 den liten då man samlat i hop det sista, så hadde man att vänta
 sålig skörd nästa år, men hva om den blev stor, samma två
 hadde man om den sista högen, och höletet. skörden och skörden
 arbetet benämndes sjuren, så var det vägsjuren och kungsjuren eller
 karrasjuren, jag minns många gamla personer som voro födda
 på 1700 talet som inte visste sitt födelse datum utan endast födelse-
 året, utan sade vad de hadde hört av sina föräldrar att de voro

Småland
allbo
W. Forsar

5196

Myröf Ö. Joh. Nilsson
Född 1861 i Fjögård, Torne

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

2
handskär

födda i kungövan eller i väggövan eller vid den tid då de flock
ade jäva. Jäva en benämning på potatis hvilken benämning
den ännu har bland allmogan, i Skåne kallades den pentofflar
de gamle de kallades den järpövan. Skörden av råd gjordes alltid
med så kallad handskär, ett redskap av fjern och stål som en lie,
fast mera kvastig än en lie, och kallades även kvastskär den äldre
modellen vara mera vaka och kallades vakaskär, med sådana
skär all råden med ända till 1870-talet, att ta en råden med lie
anöjso föret som en galemskap och misshandling med Guds
givar, då därmed spildes för mycket på åkern, och här fanns
gott om gamla Enkor och (Flebbor) namnet på våra nutida
fötkor, som gärna gingo dagovärke och som också kunde hand-
teva en skär så att det var en lust att se på, de vara långt före
minnen och därför antades de mest i julan. Ja till och med
de som vara då i hälsande med en handskär skär ett åkerlöss
för dagen, ett lass värmade 24 kvakar med 10 metrar på hvarje vake,
således 240 metrar, mot en dagpenning av 12, 14 skilling.

Sen var det människans tur att flocha ihop nekorna i högar
 med 16 nekor i varje hög, samt hänga upp dem på kvakar, 4 almar
 långa stövar av gran, som spetsades i båda ändar, så sattes
 först en nek uppväts i botten och kallades stöneh, så lades 9 nekor
 på den. att mjuka av säden med lie eller som man sålde upp den
 i Trövar var ej vanligt här på västen förrän på 80-talet. Då började
 man för att lindra kvinnans arbete, att en man huggde av säden
 med lie, och 2 kvinnor gingo efter och samlade upp säden med
 skåror, och en pojke gick efter dem och band ihop nekorna det gick
 då fortare, men kunde alltså bli så väl hoppsamlat och godhänder
 icke gärna av de gamla som ved vana att se att inte ett ar eller
 stöv blev liggande på åkren, sen på 80-talet slutade man bort
 skåorna, och tog upp säden och samlades ihop med händerna
 och då behövdes inte mer än en ta upp efter lien, och då blev
 så slarvigt, så de gamle ville inte vara med längre utan gingo
 och gruvade sig över att Guds gåvor skulle så föspillas och flochade
 an i värvade ihop stövorna, och ansjå de att de behövdes inte lämna något sådant till
 till glömska

men tas ju i allmänhet för större och medelstora gårdar såsom
med maskiner, och ingen bekymrar sig över hur långt det blir
blåsa det går undan med fart, om man än utöad det blir kvar på
åhren så tar man in till liden eller skivan, och för västen skulle
det vara omöjligt att samla ihop en halvtag sjuvårningar
men som skulle ett åkerlän så för dagen om man sökte över halva
Samländ. För detta var om de förändringar och utveck-
lingar angående skötselarbetet som jag minner och varit med om,
och om det i allt varit bättre med det nya eller gamla gårdarna
för de lärde tvista, men ett är i alla fall att vad det beträffar
gårdbecksarbetet så är det inte en femtedel mot vad det var för
långt sen då allt arbete skulle frambringas med handkraft
och med de enkla redskap som då fanns att tillgå, om vi bara
ser att här då inte fanns ett såg att skära med ett träd med i
slagen, eller skära av ett vedträd med utan allt fick huggas
med yxor och som voro hemsmidda och tjocka och klumpiga
så kan man ju göra sig en föreställning vad stillnad det var

i arbete mat mer. då man med maten och såg han på en dag
avskära så mycket vid som behövs i hushållet för ett helt år, men
var det ju den födelsen för, att på landsbygden inte fanns några
kakelugnar eller kakelugnar i allmänhet som nu, utan stora öppna
spisar där man kunde elda med 3 fet kung ved, men ändå
så kommer vi till tröskningen där all säden skulle tröskas ut
med ploger, och man fick stiga upp klacken 3 i 4 om morgnarna
hela hästen, och ut på lagan och ha 6 travar så tröskad till vågen
och det var så kallt ibland så man var nära att få frost i båda
händer och fötter, men man måste stå i lagan så svetten vann
med åt ryggen, och när man stannade var det som man hade ett
isstycke på ryggen. sådant var jag med om när jag var 14 år
1875 där var jag hos min sväger och vi tröskade ut 30 lass så
det kallades att hånda som ploger och det var ingen som tog
notis om att ^{sv}för illa, arbetet och betinget, skulle göras, och
tröskning va slut före jul, som säden så var, den som inte
hade uttröskat före jul ansågs för att vara lat och en dålig bonde

lyset man hade på lagen, var en liten bleacklampa med en
smal reund pipa och smal bomulsveke som lyste med fotogen,
och ställdes i en låda som var fastspikad på väggen och kallades
skranka, och ibland hände att lampan brann så det var lite
ljus på lagen men för det mesta fräste hon bara sig själv.
För hon var född den 29 februari 1820 hon bevälsade ofta
vad hon varit med om vid ett tväskning, hon fick hjälperfa
att trösta av 40 lass såd där hon blev gammal och fanns ju
inte någon fotogen, utan de hade en större fjänglyta på
lagen som de eldade, med sonhuggen träved som lyste upp ibland
så de kunde se vad de hade närmast som de skulle släpa men
det var eldfarligt och behövde nogvarn tillagen och man hade
en spinnfäls med vatten vid gytan ifall elden skulle blossa
upp, där var det sed att de skulle tvätta 2 tröskor om
kvällarna sen det blivit mörkt, men denna sed blev förbjuden
för det var flera som inte släkte ut elden noga utan lodugården
brann upp om matten en höst brinna 3 lodugårdar upp därför, så blev det förbjudet

Det var även då en sed, att om man än händ med att traska
av all såden före jul, så skulle man lämna två travar som
skulle tväskas på julaften, och halmen skulle man bädda
i sängarna med samt stö på golvet om julaftens kväll.
Ja detta var om tväskningsarbetet, på den gamla goda tiden.
som ibland överprisas. så börjar den nya tiden med den, ut-
vecklingen, 1873 tväskades den första gången i mitt hem
av med tväskväsk, här fanns då ett gammalt städdkärl i byn
som skulle kallas tväskväsk, vändningen ständes och förses
med stöva kuggar av två likaså stjernhjul som var på
stängerna som höder intill väsk på lojen vada kuggarna af
två, väsk på lojen var försedd med 3 vinkel hjul av järn
och sylindrar och hägar vada försedda med 3 tunn långa tegel
Detta var det första viden de begynte köra med här i byn, Det
gick så tungt så det förvades 2 frak bilar att draga det, och
gick det lyckligt så två kunde man 2 hägar 3 last för dagen, för
man måste plöja nu ståen i sylindrar alltså så lite för mycket så

Detta verk hyrde jag och bottade ut såden med 1873 året då jag
 köpte den ett av liknade typ, fast med förning och kuggar av
 järn detta gjordes här till 1890 då jag köpte stiftvärk med
 liggande vändring med den kända men med lätt träska så 10
 lass om dagen, och på mittstaket köptes i allmänhet små stiftvärk
 som dröges för hand, nu i 4 år har vi helrenande träska med
 motor, och den träska har mycket vill om dagen. Således
 är nu fläsk och atteläsk ett minne blott för de gamla
 som varit med om det, och låter som en saga för de unga, som
 nu går på biografen och njuter av ställningar om hällarna
 och sova så länge de vill om morgnarna. Ja nu har
 jag ju långt överskridet ämnet svaret på edra frågor och hoppas
 ni ursäktar mig därför, ty jag visste ej om något om helmet.
 Skävisk utom vid jul, då byls, slakt, och krydd, i bak, med
 alla besvärigheterna varo fullbordade och julaften var inne
 så skulle ju boningsrummet tillgynnas, och man blädder jul-
 boken, då tog man en aln lång stek lagom given och borade här i

och satte 4 pennar som fötter, så kläddes man över dem med
lång och styv väghalm och formade hals och hufvud och horn så det
skulle föreställa en bock, som barnen skulle ridå på leka med
men om den hadde någon särskild betydelse känner jag inte
även gjorde man små järnböcker av halm, samt ljuskronor
som hängdes i julstuden som var fäst i taket så var det
julstolarna samt några andra förtä, och golvet besläs med
finhackat grannäs och sängmadrasser fyllas med halm tvaskelse
längre tillbaka hadde man halm på golvet men det blev i
början av 1800 talet förbjödet därför att många eldoväder
intäffa alla skulle ut till julstaden, och i bönstämman glömdes det
att släcka elden och hadde sitt hem medbrändt när de kommo
hem, om julnatten satte man ut sädeskärvar till småfåglaerna
det är nog en urgammat sed som ännu brukas vid varje gård
för spiedde man om gäddan följande är att om där kom många
slagar och hugges och grälades om kärvarna så skulle det bli ett
och mer för jag härmed slutar.

Högskoleinspektör

16
Här
fåglar av olika
sorter är
P. J. S. S. S.
S. J. S. S.